

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Bok av Gusmãos fru

A Woman of Independence: A story of love and the birth of a new nation av Kirsty Sword Gusmão (född 1966) gavs ut 2003 och kan lånas från Östtimorkommittén. När Sword under 1980-talet studerade indonesiska tillsammans med en östtimoresisk student i Melbourne blev hon intresserad av Östtimor, men studievalet berodde på att hennes fader hade studerat indonesiska. Efter studierna började hon arbeta vid Overseas Service Bureau med volontärverksamhet.

Självständighetsfirandet

Boken börjar med självständighetsfirandet den 19-20 maj 2002, som för paret Sword-Gusmão blev hektiskt. De fick bl.a. ta emot president Megawati Sukarnoputri vid flygplatsen - ett konkret exempel på den betydelse som president Xanana Gusmão lade vid goda relationer med Indonesien. Självständighetsceremonin uppmärksammades världen över.

Så var dock inte fallet när Sword för att stilla sin nyfikenhet först besökte Östtimor 1990 och mötte representanter för kyrkan. Hon reste sedan till Jakarta, där hon fick kontakter med östtimoreser i motståndsrörelsen. 1991 började Sword arbeta på Refugee Studies Program vid Oxfords universitet. Senare samma år reste hon till Östtimor som forskare och tolk tillsammans med dokumentärfilmaren Max Stahl. Resultatet blev filmen "In Cold Blood: The

Massacre of East Timor." Santa Cruz-massakern blev genom att den filmades en vändpunkt i frihetskampen.

Aktivist i Jakarta

1992 flyttade Sword till Jakarta för att kunna arbeta mera aktivt för Östtimor medan hon försörjde sig som lärare i engelska. Hon skriver om hur hon hjälpte studenter, vilka hade varit inblandade i demonstrationerna som föregick Santa Cruz-massakern, att söka asyl, vilket de efter sex månaders kamp fick i Portugal.

Tack vare sin nu fängslade östtimoresiske studiekamrat från Melbourne fick hon veta att motståndsledaren Xanana Gusmão, som hade arresterats i november 1992, året därefter hade flyttats till Jakarta, där det även fanns andra fångar från Östtimor. Hon fick därmed kontakt med sin blivande make och en allt intensivare brevväxling inleddes. Planeringen av protesterna under APEC-toppmötet (Asia Pacific Economic Cooperation) i Jakarta i november 1994, då studenter ockuperade den amerikanska ambassaden, beskrivs. I december 1994 träffades Sword och Gusmão för första gången under ett fångbesök. Deras kontakter underlättades året efter genom att de började kommunicera med hjälp av dator och mobiltelefon.

(Fortsättning på sidan 16)

(Fortsättning från sidan 15)

Nytt besök i Östtimor

I oktober 1995 reste Sword till Östtimor för att möta befälhavare inom Falintil, men det misslyckades p.g.a. en pågående indonesisk militär offensiv. Människorättsarbetet gjorde det allt svårare för henne att stanna kvar i Indonesien. I januari 1996 återvände Sword till Australien, där hon blev ansvarig för Indonesien vid Overseas Service Bureau. Under arbetets gång fick hon veta att hon hade blivit svartlistad av indonesiska myndigheter. Anledningen var brott mot visumbestämmelserna. Hon lyckades emellertid skaffa sig ett nytt pass efter att ha bytt namn och besökte Jakarta igen i juni och september 1996.

Intressant är att läsa den utförliga redogörelsen för president Nelson Mandelas möte med Xanana i juli 1997, som jag inte har funnit redovisad någon annanstans. Mötet kom till på Mandelas begäran, men genom att den pro-indonesiske Francisco Lopes da Cruz deltog var det knappast fritt. För Xanana var mötet naturligtvis en personlig framgång.

Indonesien i kris

Asien-krisen 1997 drabbade Indonesien hårt. Suhartos fall beskrivs som "det bästa som kunde ha hänt." Efter Suhartos avgång kom Östtimorfrågan i en ny dager och kraven på att frigge Xanana blev allt starkare.

President Habibies utspel i januari 1999 om självständighet som en möjlighet för Östtimor blev början till frågans lösning. I februari förflyttades Xanana till husarrest. Han blev därmed mera tillgänglig för de många utländska besökare som ville träffa honom. Den indonesiska militären motsatte sig Habibies utspel

genom att iscensätta en omfattande våldsvåg. Förhandlingarna för att lösa Östtimorfrågan kulminerade i New York-avtalet från 5 maj. Utgången av folkomröstningen den 30 augusti förvånade inte Sword.

Falskt dödsrykte

Medan vålds- och plundringsvågen pågick i Östtimor spreds ryktet att Xananas fader hade dödats, men det visade sig vara falskt. I september förflyttades Xanana till Storbritanniens ambassad i Jakarta, eftersom det bedömdes vara för farligt för honom att nu återvända. Efter att Indonesien hade gått med på att tillåta utländska trupper i Östtimor reste han och Kirsty till Australien, där de förberedde sig för att kunna återvända till Östtimor.

När de utländska trupperna, som leddes av Australien, hade skapat lugn på Östtimor, återvände Xanana med Kirsty dit i oktober 1999. Xanana fick ett överväldigande mottagande när han talade till befolkningen i Dili. De reste nu runt i Östtimor på en rekognosceringstur, under vilken de bl.a. tackade för kyrkans hjälp till frihetskampen. Deras arbetsdagar började att fyllas av möten med bl.a. FN och Världsbanken.

FN-styre och självständighet

I oktober 1999 tog FN över Östtimor. För Xananas och Kirstys del innebar återkomsten hektiska arbetsdagar genom att så många uppgifter pockade på uppmärksamhet. Intressant är uppgiften att spänningar hade uppstått mellan dem som hade vistats inom och utanför Östtimor under ockupationen p.g.a. deras olika kunskaper och kulturer. Det gällde för Xanana, som valdes till president i april 2002, att balansera spänningarna. Och mitt i allt detta kom familjelivet in - de gifte sig i juli 2000 och fick två barn.

Sammanfattningsvis ger boken, som innehåller många fina fotografier, en levande bild av Kirsty Sword Gusmãos engagemang för Östtimor, men om den hade haft ett index och en kronologi skulle den ha blivit läsvänligare.

Gabriel Jonsson